

ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ розкриває передумови і закономірності еволюції світової економічної науки, систематизує, аналізує економічні знання, знайомить із науковою спадщиною видатних учених-економістів та внеском основних шкіл, течій та напрямів економічної думки до загальнолюдської інтелектуальної скарбниці.

Дисципліна спрямована на здобуття таких основних:

компетентностей	програмних результатів навчання
<p><i>загальні:</i> Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p><i>Спеціальні:</i> Здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро- та макрорівнях; Розуміння особливостей провідних наукових шкіл та напрямів економічної науки. Здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей розвитку економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію.</p>	<p>Знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки. Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем, зокрема на мікро- та макрорівнях. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності. Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки. Вміти використовувати дані, надавати аргументацію, критично оцінювати логіку та формувати висновки з наукових та аналітичних текстів з економіки. Оволодіти навичками усної та письмової професійної комунікації державною та іноземною мовами. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.</p>

Пререквізити: вивчення дисципліни базується на знаннях з дисципліни «Політична економія» .

Обсяг: 6 кредитів

Мова викладання: українська

Форма викладання: очна, заочна, дистанційна

Детально про дисципліну: <http://ldn.knute.edu.ua/course/view.php?id=1746>

Форми поточного контролю	Форми підсумкового контролю
<p>виконання індивідуального завдання – 0-20 балів; усні відповіді на практичних та доповнення на практичних заняттях – 0-5 балів (протягом семестру 50 балів); опрацювання опорного конспекту – 0-10 балів, контрольна робота – 0-20 балів.</p>	<p>письмовий іспит - 100 балів: в т.ч. два теоретичні питання – по 25 балів; тестування – 35 балів; визначити категорії – 15 балів</p>

Політика академічної доброчесності:

<https://knute.edu.ua/file/NjY4NQ==/bf27ad9293fa2bb6f9b2c3031d4b6e4a.pdf>

Основні джерела

1. Якобчук В.П. Історія економіки та економічної думки. Навч. посіб./ В.П. Якобчук. Ю.В. Богоявленська. С.В. Тищенко – К.: Центр учбової літератури. 2019. – 476 с.
2. Історія економіки та економічної думки: Навчальний посібник. Н. Мацелюк. І. Максименко. Центр навчальної літератури. 2019 р. 382 с.
3. Історія економічних учень : підручник: у 2 ч. / за ред. В. Д. Базилевича. – К. : Знання, 2005.
4. Історія економічних вчень: підручник / за ред. В.М. Тарасевича, Ю.Є. Петруні.- К.: ЦУЛ, 2013. – 352 с.
5. Чорна Л.О., Андрущенко Н.О., Ніколаєць К.М., Хрустальова В.В. Історія економіки та економічної думки: Навчальний посібник.- Вінниця. Видавничо-редакційний відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2015- 324 с.

ВИКЛАДАЧ:

РОМАНЕНКО ВОЛОДИМИР АНАТОЛІЙОВИЧ

доктор економічних наук,

професор кафедри економічної теорії та конкурентної політики

v.romanenko@knute.edu.ua

Тел.: 044-531-49-87.

Адреса: Київ, вул. Кіото, 19, ауд. А-432.

Консультації: відповідно до графіку індивідуальних консультацій, що розміщений на офіційному сайті КНТЕУ (сторінка кафедри економічної теорії та конкурентної політики.

Інформація доступна за посиланням: <https://knute.edu.ua/blog/read/?pid=10273&uk>

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ:

Тема 1. Предмет і метод дисципліни «Історія економічної думки»

Зародження та основні етапи розвитку «Історії економічної думки». Функції «Історія економічної думки». Прагматична, фундаментальна, ціннісна, культурна, світоглядна.

Теоретико-методологічні засади дисципліни. Методи наукових економічних досліджень. Загальнонаукові методи: діалектичний, наукової абстракції, індукції та дедукції, аналізу та синтезу, історичний, системно-структурний. Спеціальні методи: історично-порівняльний, соціологічних досліджень, соціально психологічний, історичного моделювання, математичної статистики.

Завдання дисципліни. Досягнення світової та української історико-економічної науки у сучасних умовах відродження та розвитку економічної науки в Україні.

Тема 2. Становлення та розвиток економічної думки

(VIII ст. до н. е. – V ст. н. е.)

Історико-економічні передумови виникнення ранніх економічних поглядів та ідей.

Особливості економічної думки Стародавнього світу. Економічна думка Стародавнього Сходу. Економічна думка Стародавнього Єгипту. Закони господарської політики царя Хаммурапі. Економічна думка Стародавньої Індії. «Артхашастра». Економічна думка Стародавнього Китаю. Конфуціанство, легізм, даосизм, моїзм. Економічна концепція трактату «Гуань-цзи».

Економічна думка античного світу. Економічні аспекти праць давньогрецьких філософів. Ксенофонт, Платон. Економічна думка стародавнього Риму. Катон, Варрон, Колумелла.

Тема 3. Економічна думка європейських країн у період Середньовіччя (V – XV ст.)

Вплив релігійної ідеології на економічну думку Середньовіччя. Еволюція економічних доктрин у період раннього та пізнього середньовіччя. Н. Орєми та Ф.Аквінський. Відображення господарського розвитку Західної Європи та Київської Русі у документальних та літературних джерелах Середньовіччя.

Вплив ранніх економічних поглядів та ідей на подальший розвиток світової економічної думки.

Тема 4. Економічна думка мануфактурного періоду (кінець XV – I пол. XVIII ст.)

Меркантилізм – перша економічна концепція доринкової економічної теорії. Історико-економічні передумови виникнення меркантилізму та етапи його розвитку. Монетарна система раннього меркантилізму. В.Стаффорд, Г.Скаруффі. Мануфактурна система розвинутого меркантилізму. Т.Мен, А.Серра. Трагування національного багатства та шляхів його примноження, грошей та грошового обігу, торговельного балансу в економічних доктринах раннього та пізнього меркантилізму.

Ідеї меркантилізму в українській та російській соціально-економічній думці кінця XVII – початку XVIII ст. Меркантилізм як попередник теорії міжнародної торгівлі.

Тема 5. Розвиток економічної думки (II пол. XVIII ст. – остання третина XIX ст.)

Історико-економічні передумови виникнення і загальна характеристика класичної політичної економії. В.Петті – основоположник класичної політичної економії в Англії. Особливості економічного розвитку Франції XVII – XVIII ст. та їх відображення у поглядах П.Буагільбера. Критика меркантилізму та захист сільського господарства.

Загальна характеристика школи фізіократів. Теоретичне осмислення чистого продукту, продуктивної та непродуктивної праці. «Економічна таблиця» Ф.Кене та її наукове значення. Розвиток учення фізіократів у працях А.Тюрго.

Економічне вчення А.Сміта. Основні ідеї «Дослідження про природу та причини багатства народів» А.Сміта. Аналіз поділу праці, обміну, доходів. Теорія вартості. Визначення капіталу, його структури та відтворення. А. Сміт про економічні закони, принципи ефективної економіки, співвідношення приватних та суспільних інтересів, роль держави у ринковій економіці тощо.

Своєрідність економічної теорії Д.Рікардо. Праця Д.Рікардо «Начала політичної економії та оподаткування». Теорія цінності. Вчення про капітал. Теорія розподілу. Вчення про прибуток, заробітну плату, земельну ренту. Проблеми відтворення та реалізації.

Теорії зовнішньої торгівлі А.Сміта та Д.Рікардо.

Еволюція класичної політичної економії у 1-й половині XIX ст. Політична економія Ж.Б.Сея. Теорія реалізації Ф.Бастіа. Економічні погляди Т.Мальтуса. Теорія народонаселення, реалізації, економічного зростання. Теорія «утримання» Н.Сеніора. Економічні погляди Д.Мілля та Д.Мак-Кулоха.

Історичні та теоретичні передумови трансформації класичної політичної економії на межі XVIII – XIX ст. Завершення класичної політичної економії у працях Дж.С.Мілля. «Принципи політичної економії». Особливості політичної економії у США. Теорія «гармонії інтересів» та концепція міжнародної торгівлі Г.Ч.Кері.

Виникнення і розвиток марксистської економічної теорії. Методологічні принципи економічної теорії К.Маркса та Ф.Енгельса. Структура та основні проблеми «Капіталу» К.Маркса. Дослідження генези, еволюції та природи торгового капіталу.

Марксизм та маржиналізм як два альтернативні напрямки продовження ідей класичної політичної економії.

Тема 6. Основні напрями економічної думки в Україні

(II пол. XIX – на поч. XX ст.)

Загальні умови і основні напрямки розвитку економічної думки в Україні наприкінці XIX – початку XX ст. Суспільно-економічна думка в дореформенний період. Антикріпосницькі ідеї в працях В.Каразіна, Д.Журавського, М. Драгоманова, С. Подолинського, І. Франко.

Відображення марксизму у працях українських економістів. Економічні погляди М.Зібера.

Класична школа в Україні. Економічні погляди: Т.Степанова, І.Вернадського, М.Бунге.

Наукові новаторства М.Туган-Барановського та їх вплив на світову економічну науку. Теорія збалансованого бюджету споживача і праксеологія економіста-математика Є.Слуцького. Наукові новаторства українських економістів-математиків Р. Орженцького, О. Білімовича.

Значення теоретичної спадщини українських економістів для розвитку сучасної економічної науки та господарської практики.

Тема 7. Економічна думка в умовах монополізації ринкової економіки

(остання третина XIX ст. – на поч. XX ст.)

Передумови виникнення та методологічні принципи маржиналізму. Формулювання законів граничного аналізу в економічній системі. Маржиналістська революція та її зв'язок зі змінами у світовому господарстві. Започаткування основ теорії граничної корисності: Г.О.Госсен, Й. фон Тюнен, Ж.Д.Дюпюї, А.О.Курно.

Характеристика основних шкіл маржиналізму. Австрійська школа неокласичної політичної економії. К.Менгер. Ф.Візер. Е.Бем-Баверк.

Австрійська школа граничної корисності. К.Менгер. Суб'єктивно-психологічний підхід до аналізу економічних процесів і їх факторів. Теорія «граничної корисності». Ф.Візер. Використання принципу зменшення насиченості потреб. Критика теорії трудової вартості. Трактатування природи власності. Е.Бем-Баверк. Види корисності блага. Визнання переваги споживання над виробництвом.

Становлення неокласичної традиції. Кембриджська школа. Характерні риси методології неокласиків. Синтез політекономії і маржиналізму у праці А.Маршалла «Принципи економічної теорії». Економічна теорія А.Маршалла: теорії ціни, попиту, пропозиції, еластичного попиту, граничних витрат, розподілу. Хрест Маршала. Закон заміщення. Економічна теорія добробуту А.Пігу. Неокласичні традиції у працях Р.Дж.Хоутрі. Теорія обміну.

Американська школа неокласичної політекономії. Теорії економічної статистики та економічної динаміки, граничної продуктивності праці та капіталу Д.Б.Кларка.

Започаткування системи національної політичної економії в Німеччині. Ф.Ліст. Пропаганда ідей економічного об'єднання Німеччини. Економічний націоналізм. «Індустріальне» виховання нації. Формування і розвиток історичної школи політекономії. Історичний метод дослідження. В.Рошер. Б.Гільдебрант. К.Кнісс. Нова історична школа та «соціальний напрям». Г.Шмоллер. Л.Брентано. К.Бюхер. Періодизація економічної історії людства. В.Зомбарт. Ідея «життєвого простору». М.Вебер. Концепція ідеальних типів. Р.Штаммлер. Формування соціального напрямку в економічній науці. Р.Штольцман.

Темпи розвитку та структура економіки Франції. Протиріччя розвитку французької економіки. Особливості аграрного розвитку Франції. Причини промислового відставання Франції. Концентрація виробництва та утворення монополій.

Лозаннська школа. Математичні концепції економічної рівноваги. Методологія математичної школи. Теоретичні моделі С.Джевонса, Л.Вальраса.

Модель загальної ринкової рівноваги Л.Вальраса. Критерії ефективності суспільного виробництва В.Парето.

Причини появи інституціоналізму. Ідейно-теоретичні основи інституціоналізму та етапи його розвитку. Ранній інституціоналізм. Соціально – психологічний інституціоналізм Т.Веблена. Соціально-правовий інституціоналізм Д.Коммонса. Кон'юнктурно-статистичний інституціоналізм У.Мітчелла.

Тема 8. Економічна думка в роки Першої світової війни та міжвоєнний період

Історичні передумови виникнення і сутність кейнсіанства. «Кейнсіанська революція» в економічній думці. Теоретична система Дж.М.Кейнса. Основні положення праці Дж.М.Кейнса «Загальна теорія зайнятості, проценту та грошей». Макроекономічна модель та економічна програма Дж.М.Кейнса. Механізм та інструменти державного регулювання економіки.

Еволюція кейнсіанства у післявоєнний період. Неокейнсіанство. Моделювання економічної динаміки. Інвестиційна теорія циклу. А.Хансен, Р.Харрод, О.Домар. Особливості кейнсіанства у Франції. В.Перру. Кейнсіанство у Швеції. Г.Мюрдаль, Е.Ліндаль.

Проблеми економічного зростання і розподілу у посткейнсіанських теоріях. Англійське «ліве» кейнсіанство. Дж.Робінсон, Т.Сраффа, Н.Калдор, Л.Пазінетті. Американська течія посткейнсіанства – монетарне посткейнсіанство. Р.Клауер, Х.Мінські, А.Лейонхуфвуд. П.Девідсон.

Значення кейнсіанства для світової економічної науки та його вплив на розвиток світової економічної думки. Кейнсіанська теорія та економічна політика.

Тема 9. Економічна думка в умовах постіндустріального та інноваційного розвитку світового господарства (II пол. XX ст.)

Вплив інтеграційних факторів на розвиток національних економік провідних країн Європи та США у 50 – 70-ті роки XX ст. та його відображення в дослідженнях Дж.Вайнера, Дж.Міда, Р.Ліпсі.

Загальна характеристика основних напрямів сучасної неокласичної думки.

Неолібералізм. Фрайбурзька школа ордолібералізму. Теорія соціального ринкового господарства В.Ойкена. Німецький неолібералізм, його еволюція та основні теорії. Теорії трансформації капіталізму. Вільне ринкове господарство. Раціональний “господарський лад”. “Політика порядків”. В.Репке. О.Рюстов. А.Мюллер-Армак. Л.Ерхард.

Англійський неолібералізм. Ф. фон Хайек. Визначення функцій держави. Поняття соціальної справедливості. Теорія ділового циклу.

Французька школа неолібералізму. Ж.-Л.Рюеф. Нова французька (паризька) школа. Ставлення до державного планування. М.Ф.Ш.Алле. «Економіка ринків». Теорія інвестицій.

Американський неолібералізм. Монетаризм. Г.Саймонс. І.Фішер. Ф.Найт. М.Фрідмен. Проблема інфляції. Кількісна теорія грошей. «Грошове правило». Проблема зайнятості. Концепція «об'єктивного природного безробіття». Рівень заробітної плати. Фінансова політика. Економічна модель капіталістичного суспільства.

Неокласичне відродження. Теорія «економіки пропозиції». Р.Мандель, М.Фелдстайн, А.Лаффер. Крива та ефект Лаффера. Теорія «раціональних очікувань». Дж.Мут, Р.Лукас, С.Фішер.

Неокласичний синтез. П.Семюельсон, Дж.Хікс, Е.Хансен, Л.Клейн. Досвід застосування неокласичних рекомендацій в економічній практиці.

«Четверта хвиля» неокласичного синтезу (1980 – 1990-ті рр.). Дж.Тобін, Ф. Модільяні, А.М.Оукен, Х.Мінські.

Неокласичні теорії економічного зростання. Модель економічного зростання. Р.М.Солоу. Д.Е.Мід. С.С.Кузнець.

Тема 10. Основні напрями економічної теорії на етапі інформаційно-технологічної революції (кін. ХХ – на поч. ХХІ ст.)

Неоінституціоналізм. Соціальний-технологічний інституціоналізм. Дж.К. Гелбрейт. Теорія суспільства доброботу Дж.К. Гелбрейт. Теорія трансакційних витрат. Теорія прав власності. Р. Коуз. Теорія суспільного вибору Дж.Б'юкенена.

Теорії трансформації капіталізму. Теорія «народного капіталізму». А.Берлі, М.Надлер, С.Чейз, Дж. М.Кларк, М.Сальвадорі. Теорія «дифузії власності». А.Берлі, Дж. М.Кларк, Т.Карвер, Е.Джонсон. Концепція «управлінської революції», або революції менеджерів. П.Ф. Друкер, Дж. Бернхем, Т. Ніколс.

Концепція «революції в доходах». Дж.К. Гелбрейт, С.Кузнець, Е.Хансен, М.Сальвадорі.

Концепція «колективного капіталізму» Г.Мінза та А.Берлі. Концепція «соціального партнерства». Р.Арон.

Концепція управлінської революції. П.Друкер, Дж.Бернхем, А.Берлі, Т.Ніколс. Теорії «індустріального суспільства». П.Друкер. У.Ростоу. Ж.Еллюль.

Концепції футурології. Теорія «конвергенції». Концепція трьох хвиль цивілізації. Е.Тоффлер. Концепція «постіндустріального суспільства». Д.Белл. Кліометрія або нова економічна історія. Д.Норт, Р.Фогель, А.Конрад, Дж.Мейер.

Тема 11. Економічна думка в Україні в умовах радянської економічної системи

На протязі 1920-х р. працювали К. Воблій, В. Косинський, М. Птуха, Л. Яснопольський, які вважали важливими соціально-економічні перетворення на основі широкого використання різних форм власності. Розвитку ринку і ринкових відносин та здійснення державного регулювання економіки.

Поновлення наукового пошуку було відновлене лише у 1960-х роках. У працях І. Лукінова, Ю. Пахомова, В. Корнієнка, містилося твердження про необхідність зміни підходів до визначення ролі політичної економії в соціально-економічних перетвореннях.

Протягом 1960-1980 рр. у працях О. Бакаєва, М. Долішнього, О. Лібермана, В. Мамотова, С. Мочерного, О. Нестеренка, А. Чухна, були досліджені проблеми соціалістичних виробничих відносин, системи економічних законів соціалізму, народногосподарського планування, використання товару грошових відносин, розширеного соціалістичного відтворення, планових форм госпрозрахунку тощо. Вченим-економістам належить вагомий внесок у розробку прикладних проблем статистики населення й трудових ресурсів, удосконалення економіко-математичних методів прогнозування й планування (В. Геєць), аграрної економіки (І. Лукінов).

Тема 12. Економічна думка України в 90-ті рр. ХХ ст. – на поч. ХХІ ст.

Для економічної думки України 1990-х рр. був характерним перехід від одно концептуальної теорії, яка розвивалася ізольовано від світової економічної думки, до багато концептуальної теорії.

Актуальні проблеми економічного розвитку трансформаційних систем та формування стратегії розвитку економіки досліджувались у працях А.Гальчинського, В.Гейця, А. Гриценко, А. Чухна та інших.

Проблеми оцінки, прогнозування темпів і пропорцій розвитку та розміщення продуктивних сил: О. Алимов, С. Дорогунцов, Б. Данилишин.

Сучасні проблеми розвитку торгівлі та формування нового типу ринкових відносин: А. Мазараки, І. Бланк, В. Лагутін, В. Апопій.

Фундаментальні питання соціальної економіки, політики та демографії в Україні: Е. Лібанова, В. Онікієнко.

Історія української та світової економічної думки С. Злупко, С. Мочерний, П.І.Юхименко.